

Konsensus och personifierade konflikter

Problembeskrivningar av äldreomsorg i svensk dagspress

Carina Markström, Karin Ljuslinder och Stefan Sjöström

Institutionen för socialt arbete, Institutionen för kultur- och medievvetenskaper
respektive Institutionen för socialt arbete, vid Umeå universitet

Consensus and personified conflicts: representations of elderly care issues in Swedish newspapers

Elderly care issues are commonly framed in public discourse. In mass media the representations of such issues are influenced by media logic. The purpose of this paper is to describe and analyse how elderly care issues were represented in three Swedish newspapers during the first half of 2007. How were the problems characterized? How were different actors characterized and which roles were they assigned? How are conflicts of interests described? Finally, we aim to discuss how media contribute to an understanding of the complexity of elderly care as a whole.

Taken together, the articles do not provide a coherent picture. However, costs, quality of care and demographic issues were common themes. The elderly were commonly represented in personal narratives about problems that occurred when they needed elderly care. The elderly in the future are projected as more active and demanding than the elderly today. The care workers were active voices in discussions about working conditions, but absent in discussions about their education and professional identity, which was an issue commonly advocated by politicians.

Many issues were represented as conflicts between the individual elderly and the care system or between care workers and their employers. More elaborated discussions about how to prioritize between different needs and demands were rare. This can be seen as examples of how the media tends to use personification, simplification and polarization as means to tell interesting stories.

Key words: elderly care, mass media, problems, Sweden

Hur är det att åldras och hur ser vården och omsorgen för de äldre ut i Sverige idag? Dessa frågor behandlas i ett flertal olika sammanhang: i den socialpolitiska debatten, i vetenskapliga diskussioner, bland professionella i vård- och omsorgsyrken liksom i människors vardagliga samtal. I diskurser om äldre produceras verklighetsbeskrivningar som ofta är påfallande dystra. Tornstam (2007) har beskrivit att det finns en påtaglig klyfta mellan äldres faktiska situation och allmänhetens föreställningar om densamma; det finns en utbredd felaktig föreställning om att äldre i allmänhet lider av ensamhet, leda och är otillfredsställda med sin livssituation. Till exempel instämmer nästan 90 procent av de tillfrågade i en svensk enkätundersökning i påståendet "Nästan hälften av ålderspensionärerna känner sig ofta ensamma", trots att andelen äldre som själva uppger att de känner sig ensamma visat sig vara 8–10 procent.

Tornstam föreslår att felaktiga stereotyper om äldre kommer sig av att vårt samhälle är *ålderistiskt*¹. När vi själva har berättat om vårt forskningsintresse för äldreomsorgsfrågor har vi ofta mött reaktionen att det är ett lovvärt engagemang eftersom äldreomsorgen är i kris och blir sämre och sämre. Mot denna bakgrund vill vi undersöka hur föreställningar om äldre och äldreomsorg gestaltas i svensk dagspress. I synnerhet intresserar vi oss för hur äldreomsorgens problem beskrivs.

Massmedier spelar en viktig roll för allmänhetens uppfattning om sociala problem och grupper av människor som kan vara bärare av problem. En lärdom från den litteratur som finns är att medierna genom sitt sätt att presentera skeenden tenderar att reproducera rådande föreställningar om sociala problem. Det finns en rik forskningstradition som beskriver en "representationens politik", genom vilken frågor om kön, ras, klass och sexualitet skildras så att redan underordnade gruppers status befästs (Kellner, 2004). Ljuslinder (2002) beskriver hur personer med funktionsnedsättningar i Sveriges Television representeras med hjälp av så kallade normaliseringsuppvisningar. Genom att betona svårigheterna och ansträngningarna att uppnå det hegemoniskt kulturellt normala och därigenom främst visa upp vad funktionshindrade inte kan och inte når upp till, befästs deras underordning. Klin och Lemish (2008) visar i en forskningsöversikt hur massmedier förvränger bilden av människor som lider av psykisk sjukdom genom överdrifter och rena felaktigheter (se också Rasmussen & Höjjer, 2005; Ghersetti, 2007; Magnusson, 2010). Den statliga offentliga utredningen om svenska nyhetsmedier och mänskliga rättigheter (SOU 2007:102) innehåller ett flertal exempel på hur invandrare, HBT-personer och funktionshindrade osynliggörs och *andrafieras*² i nyhetsmedier. Gruppen äldre berörs dock inte i rapporten, trots att äldre i andra sammanhang diskuteras som en underordnad grupp (Bytheway, 1995; Nilsson, 2008).

Det finns ett antal mediestudier om äldre som bland annat behandlar underrepresentation av äldre i medierna och effekter av mediebilderna (se bl.a. Andersson Odén, 2005; Nilsson, 2008). Rozanova (2006) diskuterar bland annat hur mediernas fokus på individens ansvar för ett hälsosamt åldrande döljer strukturella faktorer och samhällets ansvar. Elmelund-Praestekaer och Wien (2006) diskuterar i en dansk studie hur bilderna av äldre under de senaste 50 åren har sammanfallit med förändringar i samhället. Ökade krav på att samhället ska ta ansvar för äldres omsorgsbehov under 60- och 70-talet sammanfaller med beskrivningar av äldre som en svag grupp, medan de senaste decenniernas satsningar på hemtjänst och "hjälp till självhjälp" sammanfaller med en mediebild av äldre som en stark grupp. Ett liknande resonemang förs av Brodin (2005) där hon visar hur äldre i offentliga dokument under 50-talet beskrevs som missgynnade av det urbana industrisamhället och därigenom beroende av of-

1 Ålderism (ageism) är ett begrepp likt rasism och sexism, för stereotypa föreställningar eller diskriminering som utgår från människors ålder (se exempelvis Andersson, 2002; Bytheway, 1995; Nilsson 2008).

2 Andrafiering används som begrepp för processen att ta fasta på verkliga eller föreställda skillnader mellan grupper för att skapa avstånd och ojämlikhet. (SOU 2007:102 s. 19).

fentlig omsorg, medan de idag i allt högre grad beskrivs som friska, vitala och oberoende. Brodin menar att denna utveckling har varit en förutsättning för en mer passiv omsorgspolitik än tidigare, där individen i allt högre grad förväntas ta ansvar för sin egen hälsa och sina omsorgsbehov. Nilsson (2008) visar dock hur artiklar om äldre och åldrande i Dagens Nyheter och Aftonbladet från 2002 och 2004 fortfarande organiseras kring föreställningar om sjukdom, förfall och beroende. Även utsagor om äldre individers färdigheter utgår från detta genom att betona vad de kan göra trots sin ålder (jfr Ljuslinder, 2002).

När det gäller studier som specifikt behandlar mediernas skildring av äldreomsorg, handlar de vi har funnit ofta om vanvård och vårdskandaler. Ghersetti (2007) noterar att alla inslag om äldrevård är problemorienterade och att bilden av äldre människors levnadsförhållanden på olika sätt är negativ. Vården beskrivs som otillräcklig och de äldre som offer. Jönson (2006) utgår från rapporteringen av vanvård i äldreomsorgen och visar bland annat hur missförhållandena beskrivs som orsakade av antingen brist på resurser eller brist på moral. Studier av hur äldreomsorgsfrågor i allmänhet framställs i medierna verkar saknas inom såväl medie- som äldreomsorgsforskningen.

Syftet med denna artikel är att beskriva och analysera hur föreställningar om äldre och äldreomsorg gestaltas i svensk dagspress, med särskilt fokus på hur problem beskrivs. Primärt kommer vi att analysera vårt material utifrån tre frågeställningar:

- Vilken karaktär tillskrivs de problem som förekommer i materialet?
- Hur framställs olika aktörer: vilka drabbas av problem, vilka är delaktiga i att problem uppkommer och vilka har ansvar för att de löses?
- Hur beskrivs intressekonflikter mellan olika aktörer?

Slutligen är vi intresserade av att diskutera hur framställningen av problem och aktörer påverkar läsarnas möjlighet att skapa en helhetsbild av dagens äldreomsorg. Utfallet diskuteras utifrån de villkor under vilka massmedier arbetar.

Centrala begrepp

Vi arbetar utifrån en kritisk diskursanalytisk tradition och dess övergripande idémässiga inriktning när det gäller relationen mellan språkanvändning, makt och social förändring (Fairclough, 1992). Den kritiska diskursanalysen utgår från att det pågår en kamp om betydelse inom diskurser och att diskurser därigenom bidrar till att skapa, upprätthålla och förändra ojämlika förhållanden i samhället (Winther Jørgensen & Phillips, 1999). Ett mål för forskningen är därför att människor ska bli mer medvetna om de maktdimensioner som finns i språkbruk (Fairclough, 1992). I denna artikel är det just problembeskrivningar som företeelse som vi är intresserade av eftersom "ett sätt att formulera ett socialt problem i sig självt kan bli en maktfaktor och kvarhålla en hel begreppsapparat i en hegemoni som annars verkligheten redan skulle ha gått ifrån" (Gustafsson, 1989, s. 8). Problembeskrivningar kan också ses som konstruktio-

ner där den sociala dimensionen i frågor om orsak–verkan, ansvar och möjlighet till förändring blir extra tydliga.

Problembeskrivningar, konflikter och aktörer

I denna artikel används begreppet ”problembeskrivning” för aggregat av utsagor som behandlar problem och/eller åtgärder för att lösa problem, i vårt fall inom omsorgen. När det rör sig om tillstånd på samhällsnivå kan de formuleras som exempelvis ”problem”, ”brister” eller ”situationer”. De kan också formuleras i termer av individers eller grupperns icke-tillfredsställda behov. Gemensamt för problembeskrivningar är att de beskriver tillstånd som bör förändras och att de, explicit eller implicit, positionerar aktörer i olika roller i relation till dessa tillstånd.

Vår användning av ”problembeskrivningar” liknar Jönsons (2006) användning av begreppet ”problemperspektiv” för paket av resonemang om ett problems orsaker, omfattning, lösningar etc. När ett problemperspektiv har etablerats räcker det ofta att ange någon del av resonemanget eller till och med enstaka uttryck för att mottagaren ska lägga till innebörder som förknippas med hela paketet. Utifrån en studie av mediedebatter om vanvård i äldreomsorgen exemplifierar Jönson med att en kommentar om att höja lönerna för vårdpersonal signalerar en mängd kända resonemang om problemets karaktär, relationer mellan inblandade parter och närbesläktade lösningar som vidareutbildning och handledning. En kommentar om att satsa pengar på äldreomsorg istället för flyktingpolitik handlar också om resurser, men signalerar ett annat perspektiv där problemets orsak och avgränsningar framställs annorlunda.³ Genom att identifiera framträdande perspektiv och visa hur de kommer i bruk menar Jönson att det är möjligt att fundera över alternativa synsätt och diskutera deras frånvaro i debatten (Jönson, 2006).

I vår analys av problembeskrivningar är aktörer centrala på två olika sätt. Dels studerar vi vilka aktörer som ges röst och har möjlighet att utifrån sina intressen utforma och framföra problembeskrivningar i medierna, det vill säga frågor som rör det man brukar kalla problemformuleringsmakt (jfr Peterson & Carlberg, 1990). Dels studerar vi hur olika aktörer positioneras i mediernas dramaturgi, och tillskrivs roller som offer, förövare och hjältar (jfr Jönsson, 2006). De aktörer som ges röst kan analyseras i termer av utsägandets och utsagans aktörer. Utsägandets aktörer är de som sammanställer texterna och står som avsändare och författare. Utsagans aktörer figurerar i själva texterna och har, eller anförs som skäl till, vissa perspektiv, värderingar och intressen (Bakshi, 2000). Alla utsagans aktörer är i viss mån konstruerade, men man kan urskilja en skala av aktörer från ”verkliga” som till exempel namngivna personer till mer konstruerade aktörer, som i vårt fall ”de äldre”, ”samhället” eller ”personalen”.

3 Ett liknande resonemang om hur vissa tankemönster aktiveras av mediernas dramaturgi förs av Israel (1991).

Hur mediers arbetsvillkor påverkar innehåll

Mediernas form styr i hög grad deras innehåll. Artiklar och inslag kan inte ses som direkta återgivning av en händelse eller ett skeende. I stället har en berättelse konstruerats där vissa delar lyfts fram och andra placeras i bakgrunden. Den form som medieartiklar och inslag stöps i brukar kallas medielogik. Begreppet avser de särskilda villkor och den dramaturgi som påverkar och styr journalisternas arbete. Ytterst handlar begreppet medielogik om att ett mediums innehåll bestäms av vad som passar dess format, tidsrytm och produktionsvillkor snarare än av särskilda egenskaper hos de händelser som skildras (Altheide & Snow, 1979; Strömbäck, 2008). Mer specifikt kan man säga att medielogik kan beskrivas i termer av nyhetsvärdering, nyhetsurval och berättartekniker.

Nyhetsvärdering handlar om hur händelser, skeenden och fenomen värderas i det redaktionella arbetet och vilka kriterier som avgör om en händelse är att betrakta som nyhetsvärd. Det finns ett antal klassiska studier som har listat nyhetsvärderingskriterier, varibland möjligheten till personifiering, negativa inslag, sensation, avvikelse, brott, olyckor och konflikter är de vanligaste (se t.ex. Galtung & Ruge 1965; Hvitfelt, 1985; Strömbäck, 2008).

Nyhetsurval används för att beskriva kriterierna för vad som slutligen publiceras i mediet och styrs inte enbart av nyhetsvärdering, utan även av andra faktorer som organisatoriska förutsättningar och konkurrensen med andra medier. En händelse som uppfyller få nyhetsvärderingskriterier kan ändå komma att publiceras på grund av att en tidning till exempel har utrymme som behöver fyllas ut (Strömbäck, 2008).

Berättartekniker brukar beskrivas som de mest konkreta uttrycken för medielogiken och syftar i första hand på de metoder som används för att utifrån en händelse bygga upp en artikel som fångar mottagarens uppmärksamhet (Hernes 1978; Strömbäck 2008). Till berättarteknikerna brukar man räkna: förenkling, polarisering, personifiering, konkretisering och tillspetsning. Medialster är också strukturerade i överensstämmelse med de rollfigurer som ingår i traditionella berättelser, till exempel hjältar, offer och skurkar (jfr Propp, 1968).

Metod och tillvägagångssätt

Urval och material

Ambitionen har varit att basera studien på alla artiklar om äldreomsorg i tre dagstidningar under det första halvåret 2007. Tidsperioden medger en aktuell ögonblicksbild som inte färgas för mycket av någon enskild händelse som fått stort genomslag. För att få spridning i nyhetsvärdering, förutsättningar för nyhetsurval och berättartekniker ville vi ha en kvällstidning, en rikstäckande dagstidning och en lokaltidning. Valet föll på Expressen, Dagens Nyheter (DN) och Västerbottens Kuriren (VK). Att samtliga dessa tidningar på ledarplats står för borgerliga ståndpunkter påverkar inte nyhetsvärderingen i nämnvärd omfattning. De senaste 30 åren har det skett en ökad marknadsanpassning och en avpolitisering av svenska medier, vilket bland annat har

tagit sig uttryck i en journalistikens professionalisering (jfr Nord 2001). I Sverige, liksom i princip hela västvärlden, styrs nyhetsvärderingen idag primärt av den professionella praxis som vuxit fram, och inte av politiska värderingar (se t.ex. Strömbäck, 2003). Vad som i högre grad får anses påverka tidningarnas nyhetsurval är deras täckningsområde och hur beroende de är av lösnummerförsäljning. Antalet ledare i materialet är litet och balanseras av debattartiklar med andra politiska utgångspunkter.

Sökningar gjordes i databaserna Presstext och Mediearkivet. I inledningsskedet av studien avsåg vi göra en jämförande analys mellan äldre- och handikappomsorg. Sökorden valdes för att få med så många artiklar som möjligt som berörde dessa teman. Eftersom uttrycken ”vård” och ”omsorg” används i många sammanhang som inte rör äldre eller funktionshindrade personer var det dock inte möjligt att söka på dem som självständiga ord.⁴

Vid en första genomgång togs de artiklar bort som kommit med för att något av sökorden nämndes i texten utan att någon övrig koppling gjordes till omsorgsverksamheter. De kvarvarande 338 artiklarna lades in i programmet NVivo och kategoriserades utifrån tidning (DN, Expressen, VK), typ av artikel (nyhet, notis, reportage, opinion, insändare), den beskrivna omsorgens målgrupp (äldre, funktionshindrade, båda/omsorg i allmänhet) samt i vilken grad artikeln handlade om omsorg. Det visade sig att endast 8 % av artiklarna handlade om handikappomsorg och att det inte gick att göra några relevanta jämförande analyser. Artiklarna som enbart handlade om handikappomsorg togs därför bort, liksom artiklar som enbart behandlade omsorgsfrågor i förbifarten. De 144 artiklar som den fortsatta analysen bygger på handlar om äldreomsorg eller om omsorgsfrågor i allmänhet och har omsorg som huvudtema. Vi menar att vår sökning har täckt det mesta som skrevs om omsorg i de tre tidningarna under perioden och som fanns att tillgå i databaserna.

Analytiskt tillvägagångssätt

De kvarvarande 144 artiklarna kodades utifrån de ämnen som tas upp i artiklarna, vilka aktörer som ges röst, samt om artiklarna innehöll problembeskrivningar. Därefter har vi närmare studerat problembeskrivningarnas karaktär och hur de beskrivna problemen relateras till olika aktörer.

Resultat

Innan vi går in på hur problemen framställs i tidningarna, vill vi ge en övergripande beskrivning av materialets innehåll.

Översikt av tidningsartiklarna

Den stora majoriteten av artiklarna innehöll problembeskrivningar som påvisade problem eller brister i äldreomsorgen, alternativt diskuterade möjliga åtgärder utan att

4 Sökord: äldreomsorg*, handikappomsorg*, hemtjänst*, personlig ass*, vård ”och” omsorg, äldrebo*, gruppbo*, vårdhem*, sjukhem*, servicehus*, boendestöd*, äldrevard*, omvårdnad*.

benämna problemen i sig (jfr Ghersetti, 2007). Detta är inte oväntat då negativa inslag är en viktig grund för nyhetsvärdering. Äldreomsorgen framställdes på olika sätt vara i ett tillstånd som måste förändras, antingen på grund av att den idag är bristfällig eller för att framtiden ställer nya krav på verksamheterna. Endast 12 artiklar av de 144 saknade helt problembeskrivningar. Det rörde sig om notiser, till exempel: ”Hus för äldre snart klara” (VK 070109) eller ”Dementa blir gladare av sagor” (DN 070114).

Nyhetsartiklar dominerar materialet och VK har flest artiklar om omsorgsfrågor under perioden. Det verkar bero på att VK rapporterar om politiska beslut i de kommunala socialnämnderna i spridningsområdet. Sådana artiklar förekommer i mindre grad i DN och inte alls i Expressen. Expressens dominans bland reportagen beror på en artikelserie om den döende kvinnan Ellens kamp för rätt till dödshjälp (13 artiklar).

Tabell 1. Artikeltyp och tidning

	Nyhet	Notis	Reportage	Opinion	Insändare	Totalt
DN	31	8	-	8	2	49
Expressen	4	2	14	3	7	30
VK	34	20	5	6	-*	65
Totalt	69	30	19	17	9	144

* Insändare från VK ingår inte i databasen.

Kodningen av vem som ges röst⁵ i artiklarna visade en förvånansvärt jämn fördelning av röster i det totala materialet. Uppdelat på artikeltyper blir det tydligt att brukarnas höga andel till stor del beror på reportagen, och då främst en enskild artikelserie i Expressen. Beslutsfattare på kommunal nivå uttalar sig i en stor del av nyhetsartiklarna och politiker står för den största delen av opinionsmaterialet tillsammans med övriga, som innefattar ledarskribenter och krönikörer. Det är endast i artikeltyperna opinion och insändare som den som ges röst också verkar som utsägandets aktör. I de andra artikeltyperna är det en journalist som verkar som utsägandets aktör och därmed påverkar hur utsagens aktörer framträder.

5 Vi har kodat alla individer/institutioner som uttalat sig i en artikel som att de ges röst. Däremot har vi inte kodat svepande utsagor som ”Äldre människor vill bo i gemenskap” som att brukare ges röst. Den typen av utsagor där en i hög grad konstruerad grupp görs till utsagens aktör återkommer vi till i analysen av problembeskrivningarna.

Tabell 2. Vem ges röst i de olika artikeltyperna?

	Nyhet	Notis	Reportage	Opinion	Insändare	Totalt
Beslutsfattare	33	2	2	2	-	39
Politiker	13	4	3	7	-	27
Experter	18	4	1	2	-	25
Personal	21	4	3	-	1	29
Brukare	12	1	16	-	2	31
Anhöriga	10	-	3	-	-	13
Ingen*	2	14	-	-	-	16
Övriga	8	2	4	6	6	26
Totalt	117	31	32	17	9	206

* Främst notiser där något rapporteras "objektivt".

Återkommande teman i artiklarna

Artiklarna har en stor innehållslig bredd från rapportering om lokala beslut och projekt, Lex Maria-anmälningar och specifika personalgruppers arbetsvillkor till artiklar som tar ett större grepp om äldreomsorgsfrågor och innehåller visioner inför framtiden. Flera artiklar berättar också om enskilda äldres problem i möten med äldreomsorgen. Däremot innehåller inte vårt material några vårdskandaler av den typ som Jönson (2006) analyserar. Några mer framträdande teman i materialet redovisas nedan.

Flera artiklar har som utgångspunkt att andelen äldre i befolkningen kommer att bli större i framtiden och att detta är ett problem för samhället. Det finns dock några artiklar som tar upp mer positiva scenarier där framtidens äldre förväntas vara mindre omsorgskrävande än dagens (DN 070423, nyhet; VK 070110, opinion). Den ökande försörjningsbördan beskrivs som ett problem som måste bemötas med planering och strategier rörande främst kostnaderna, kvaliteten och organiseringen av olika insatser inom äldreomsorgen.

Artiklar som behandlar kostnader handlar om underskott, satsningar och om strategier för att kontrollera kostnaderna. Exempelvis tar flera artiklar upp hur de statliga så kallade Maria-pengarna fördelats och vad olika kommuner och landsting tänkt använda dessa till. Dessa artiklar har ofta en positiv ton. Under rubriken "Maria-pengar ska höja åldringars livskvalitet" får vi till exempel veta att "Landets äldre går mot ljusare tider" (DN 070626, nyhet). Andra artiklar handlar om hur man ska få kontroll över kostnaderna genom till exempel förebyggande åtgärder. Det rör sig om "fria fixartjänster för 75-plussare" för att minimera risken för fallskador (DN 070506, nyhet), folkhälsoarbete som promenadgrupper (DN 070423, nyhet) och förebyggande hembesök (DN 070129, nyhet). Kontroll innebär också att vara vaksam på att insatser inte missbrukas och att utvärdera det förebyggande arbetet (DN 070506, nyhet).

De flesta artiklarna berör på något vis omsorgens kvalitet. Den kopplas generellt

samman med å ena sidan personalens kompetens, å andra sidan äldres ökade valfrihet att bestämma utförare av omsorgen (DN 070221, nyhet; DN 070321, opinion). Det är också vanligt med utsagor av typen ”Vi måste förbättra kvaliteten” där kvalitet inte kopplas ihop med någon specifik åtgärd. Ett specifikt problem beskrivs vara att det är svårt att mäta kvalitet: ”Idag vet vi nästan ingenting om kvalitet och resultat i äldreomsorgen, säger Maria Larsson” (DN 070202, nyhet).

Ett annat återkommande tema är vem som bör ha det yttersta ansvaret för omsorgen och vem som bör vara utförare. Det finns förslag på att förstatliga vårdverksamheterna (DN 070322, opinion), ge rätt till privat omsorg (DN 070321, opinion) och att öka stödet till ideella krafter (DN 070630, opinion). Ett flertal notiser och nyhetsartiklar handlar om alternativ till den kommunala driftsformen som exempelvis vårdföretag (DN 070120, notis) och vårdkooperativ (VK 070326 nyhet; DN 070602, nyhet).

Några teman som förekommer mer sällsynt är medicinska aspekter av omsorgen, vilket bland annat berörs i notiser om Lex Maria-anmälningar och i diskussioner om behovet av ökad kompetens hos personalen. Ett annat sådant tema är språk- och kulturkonflikter inom omsorgen som följd av en större andel invandrad personal och invandrade äldre (DN 070408 nyhet; DN 070413, nyhet).

Ett framträdande tema är att äldreomsorgen framstår som en kvinnlig angelägenhet. Kvinnors deltidarbete framställs som ett problem (VK 070320, nyhet), liksom att kvinnor i omsorgen tar på sig för mycket ansvar och därför blir utbrända (Expressen 070510, opinion). Det lyfts också fram hur kvinnor kommer att dra fördel av förändringar inom äldreomsorgen. ”Mer än 90 % av dem som arbetar i äldreomsorgen är kvinnor. Bättre möjligheter att starta och driva företag inom äldreomsorgen innebär således bättre villkor för kvinnors företagande” (DN 070321, opinion). Det finns berömmande insändare som talar om att: ”Utan dessa självuppoftande kvinnor skulle äldreården helt säcka ihop” (Expressen 070331, insändare). Det är också främst kvinnor som uttalar sig om omsorgen oavsett artikeltyp och i vilken roll de uttalar sig.

Problembeskrivningar med de äldre i fokus

Vår undersökning visar att det finns en stor variation av problembeskrivningar och att ett flertal olika aktörer ges röst och uttalar sig om äldreomsorgens problem. Problembeskrivningarna är dock centrerade kring främst de äldre och personalen. I den fortsatta analysen vill vi visa på några skillnader och likheter mellan hur dessa grupper framställs i artiklarna. Vi har kategoriserat artiklarna med de äldre i fokus som individuella levnadsöden, beskrivningar av äldre som grupp och som föreställningar om framtidens äldre och äldreomsorg.

Individuella levnadsöden

Äldre framträder ofta i artiklar där läsarna får möta individer som har stött på problem i mötet med äldreomsorgen. I vårt material framträder bland andra Ida, Eva och Bertil, som alla är missnöjda brukare av äldreomsorg. Ida har fått avslag på en ansökan om äldreboende (Expressen 070117, nyhet; Expressen 070118, insändare) och Eva

är missnöjd med maten på sitt äldreboende (Expressen 070424, reportage). Bertil är missnöjd för att han under en kortare konvalescens inte fått hjälp av äldreomsorgen med rastningen av sin hund (VK mars-april, reportage). Gemensamt för den här typen av artiklar är att äldreomsorgens problem framställs som konflikter mellan utsatta individer och ett stelbent system. Utifrån personernas specifika levnadsöden görs mer generella uttalanden om äldreomsorgens problem. Mediedramaturgiskt är det här ett mycket vanligt sätt att berätta. Dels används berättartekniken exemplifiering vars funktion är att väcka mottagarnas uppmärksamhet, dels iscensätts den kända arketyper David och Goliat som vi känner väl från andra genrer.

De äldre beskrivs i dessa artiklar på ett personligt vis. Om Ida får läsarna bland annat veta att hon var det första barn som döptes i kyrkan i det samhälle där hon nu vill bo på äldreboendet. Hennes dotter berättar att Ida "alltid haft stor självintegritet" och att det är av både snällhet och tjurighet som 98-åringen tidigare sagt ifrån sig hemtjänst. Att hunden Ajax är mycket viktig för Bertil förmedlas bland annat genom att läsaren får veta att hunden införskaffades som sällskap efter hustruns död. De äldres fysiska tillstånd och framtoning betonas ofta, till exempel när Bertil beskrivs linka fram i vårsolen. De äldre beskrivs också reagera känslomässigt på det som händer dem. De blir "jättebesvikna", "övertäckade" och "överlyckliga". Eva framställs ha väntat på favoriträtten laxpudding i fyra år för att sedan bli besviken när den till sist serveras på äldreboendet. När Expressen sedan rycker ut med en välagad laxpudding uttrycker Eva sin förtjusning och hur hon har längtat efter denna rätt. Artikeln får rubriken "Nu är Eva, 100, glad som en lax". Personernas ålder betonas ofta i artiklarna och den retoriska effekten av hög ålder blir extra tydlig när den skrivs ut i rubriker som ovan eller som i fallet Ida där även hennes barns ålder (65 och 74) skrivs ut.

Upplysningarna om funktionsförmåga, känslotillstånd och ålder är förställda utifrån att det är just på grund av dessa egenskaper som personerna begär insatser från äldreomsorgen, men de är också exempel på berättarteknikerna personifiering och tillspetsning med funktionen att bygga upp en historia som berör läsaren. Genom den framställda bräckligheten och de känslomässiga uttrycken infantiliseras dock de äldre och de tilltalas ibland också som barn, till exempel när Bertil uppmanas att inte göra något dumt och lita på att VK fixar problemet (VK 070317, reportage). I artiklarnas dramaturgi framstår de äldre ofta som offer, samtidigt som de på det viset får utrymme att driva sina intressen. Betoningen på personernas höga ålder fungerar som argument för att de bör få sina intressen tillgodosedda, samtidigt som det kan verka vilseledande för läsarna eftersom hög ålder i sig inte är argument för insatser utifrån Socialtjänstlagen.

Äldres behov och vardagsproblem framställs som en offentlig angelägenhet med nyhetsvärde, även när de rör frågor som förmodligen inte skulle uppmärksammas om det rörde en medelålders person. Att som Bertil under en sjukdomstid ha svårt att ta hand om husdjur är en svårighet som ensamboende i alla åldrar kan stå inför. Det är dock inte Bertils status som ensamboende som betonas i artikelserien om honom utan den som äldre, vilket bland annat visar sig i att det är till ett äldreboende som VK vänder sig till när de ska försöka hitta någon som kan hjälpa Bertil. När en volontär

till slut erbjuder sig att rasta hunden är det också med hänvisning till hans egen och Bertils ålder: ”Det är nog så här vi får räkna med att det blir, vi äldre får ta hand om varandra” (VK 070324, reportage).

Äldre som grupp

Andra problembeskrivningar behandlar äldre som grupp. Gruppen äldre beskrivs med ett flertal begrepp med olika konnotationer: patienter, boende, de äldre, brukare, seniorer, kunder etc. I artiklarna finner vi dels deskriptiva utsagor om hur äldre människor är och har det, dels normativa utsagor om hur äldre människor bör ha det. Läsarna får bland annat veta att många gamla sitter ensamma och instängda i en lägenhet och inte har chans att komma ut (DN 070123, nyhet), att äldre mår bra av att djur finns i närheten (VK 070317, reportage) och att äldre själva ska få bestämma om det är dags att flytta till ett äldreboende (DN 070117, nyhet). Äldre som grupp framträder också genom återgivning av undersökningar och statistiska utsagor av typen: ”medan knappt 27 procent av dem fyllt 80 får äldreomsorg i Täby är siffran drygt 50 procent i Överkalix” (DN 070220, nyhet).

Senildementa äldre framstår som en undergrupp som används retoriskt för flera syften: i argumentation för att äldreomsorgens personal behöver hög kompetens och specialistkunskaper, för att betona att äldre är en grupp som inte alltid kan nyttja möjligheterna till valfrihet och ställa krav, samt för att framhäva äldre som hjälpbehövande. De senildementa får i dessa fall illustrera något som framstår gälla hela gruppen äldre som exempelvis i en opinionsartikel om att ökad valfrihet är en otillräcklig lösning på ojämn kvalitet i äldreomsorgen: ”Men vem tror att senildementa 90-åringar går bär-särkagång för att deras socialdemokratiskt ledda kommuner fortsätter organisera omsorgen som de alltid gjort?” (DN 070322, opinion). Detta kan betraktas som en form av stereotypisering där enskilda individers problem får känneteckna hela gruppen äldre (jfr Nilsson, 2008) och liknar hur bilden av det ”ideala brottsoffret” skapas i sammanhang av våldsbrott (jfr Christie 1986). Den offerroll som tillskrivs äldre i många artiklar om enskilda äldre framhävs också i resonemangen om äldre som grupp.

Framtidens äldre och äldreomsorg

Utöver dagens aktuella problem finns också en diskurs om framtida problem för äldreomsorgen. Dessa problembeskrivningar bygger dels på antagandet att äldre kommer att utgöra en större andel av befolkningen i framtiden, dels på föreställningar om hur framtidens äldre kommer att vara och bete sig. Problembeskrivningar om framtiden kan kondenseras till frågan om framtidens äldreomsorg kommer att räcka till för de höga krav som framtidens äldre förväntas att ställa. En orsak till att morgondagens äldre kommer att ställa högre krav är de egenskaper som tillskrivs dagens 40-talister: högutbildade, välinformerade med en hög konsumtionsnivå (DN 070405, nyhet; DN 070423, nyhet). Framtidens äldre förväntas också ställa högre materiella krav: ”Varför inte fixa så fina rullatorer så att äldre damer och herrar fajtas om vem som har den snyggaste? Eller varför ska inte farfar kunna ha en rullator-BMW med fast mobiltelefon?” (DN 070423, nyhet).

I det här fallet framställs de äldre inte som barn utan snarare som tonåringar, likt diskursen om den *trede åldern*, med den friska, fria och ekonomiskt oberoende pensionären (Laslett, 1996; Featherstone & Hepworth, 1991). De förväntade högre kraven från framtidens äldre framställs också som ett problem i relation till organisatoriska förändringar som till exempel att allt fler anställda inom äldreomsorgen har utländsk bakgrund: "Dagens generation av äldre är vana att tacka och bocka för det de får, det är få som klagar på språkförbistringar. Med nästa vet jag faktiskt inte om det kommer att bli lika enkelt." (DN 070405, nyhet). I andra artiklar beskrivs framtidens äldre som friskare och mindre omsorgskrävande än dagens äldre (DN 070423, nyhet; VK 070110, opinion). Föreställningarna om framtidens äldre skapar också en kontrastverkan som indirekt framkallar en bild av hur man ser på dagens äldre. Motpolerna till de egenskaper som förknippas med framtidens äldre blir begrepp som låg utbildning, okunnig, sparsam, små krav och följsamhet. Sammantaget framträder framtidens äldre som en annan typ av människor med andra behov och äldreomsorgens stora problem förläggs till framtiden.

Problembeskrivningar med personalen i fokus

Flera olika yrkesgrupper arbetar inom äldreomsorgen och i artikelmaterialet förekommer grupper som benämns som biståndsbedömare, enhetschefer, sjuksköterskor, undersköterskor, vårdare och hemtjänstpersonal. När begrepp som "personalen" eller "de anställda" används i artiklarna framgår det ofta av sammanhanget att det är baspersonalen i form av undersköterskor och vårdbiträden som avses, och vi följer den begreppsanvändningen i texten. Det är också den gruppen som är vanligast förekommande i materialet. Problembeskrivningarna skiljer sig åt beroende på om det är personalen själva och deras arbetsvillkor, eller personalens roll i omsorgen som behandlas.

Personalens arbetsvillkor och välmående

Frågor om personalens arbetsvillkor tas upp såväl i notiser som i artikelserier och opinionsartiklar. De handlar både om den fysiska arbetsmiljön och om yrkesgruppens låga lön och status. I en artikel kräver facket Kommunal att arbetsgivaren slopar karensdagen för personal som drabbats av vinterkräksjukan på ett äldreboende (VK 070309, nyhet). Äldreomsorgspersonal framstår här som en yrkesgrupp som verkar under mycket speciella förhållanden och som kan ställa berättigade krav utifrån detta. Liknande beskrivningar av personalen återfinns i några berömmade insändare.

Enskilda anställda framträder med uttalanden och åsikter, men sällan med utförliga levnadsbeskrivningar och personalen framstår på så vis som en mer anonym grupp än de äldre. Några artiklar i VK som behandlar omstridda schemaändringar för hemtjänstpersonal utgör undantag där detaljer ur privata livssituationer finns med för att tydliggöra konsekvenserna av schemaändringarna. En kvinna som beskrivs som ensamstående med två tonårsbarn kommenterar den nya kvällstjänstgöringen med "Även om det inte är fråga om småbarn så är det otryggt att de ska vara vind för våg när jag jobbar" (VK 070421, nyhet). Angående en annan schemaändring får läsaren möta en kvinna som bor i en ort utanför Umeå och som känt sig tvungen att säga upp

sig på grund av att det inte längre fungerar att pendla med buss (VK 070402, nyhet).

Den centrala konflikt som framställs i dessa artiklar står mellan den arbetsgivare som beslutat om schemaändringarna och den personal som inte fått inflytande. De anledningar till schemaändringarna som anges i artiklarna är att man från arbetsgivarens sida velat ta bort timanställningar och öka sysselsättningsgraden, vilket leder till mer kvälls- och helgjobb och fler så kallade delade turer (att personalen under en dag arbetar t.ex. 7.30–11.30 och därefter 16.30–21.30). Däremot förklaras det inte någonstans att grunden till problemet är att behovet av personal är störst under morgonen och kvällen då de äldre behöver mest hjälp och att det hjälpbehovet är lika stort under helger som under vardagar. Önskan om fler heltidstjänster (som delas av alla parter), personalens önskan om bra scheman med helgjobb max var tredje helg utan delade turer, och de äldres behov av omsorg står i konflikt. Denna inneboende intressekonflikt mellan de äldre och personalen döljs i det som istället framstår som en personifierad konflikt mellan anställda och organisationen. Bilden av personifierad konflikt förstärks genom att uttalanden från anställda, fackförbund och arbetsgivare ställs mot varandra utan att sammanhanget förklaras. Detta sätt att berätta är exempel på berättarteknikerna förenkling och polarisering.

De äldre och deras behov nämns överhuvudtaget inte i artiklar som har personalen i fokus. Det gör det möjligt att beskriva personalen som den utsatta gruppen och låta personal framträda som individer, medan de överordnade framställs opersonligt. Genom hela materialet är det bara intressekonflikter mellan personal och arbetsledning och mellan personal och politiker som framställs som hot mot personalens välmående. Det finns inga artiklar som framställer intressekonflikter mellan personal och äldre som ett problem för personalen. Det finns inte heller artiklar som på ett personifierat vis pekar ut personalen som ett problem för de äldre. I vissa fall, till exempel notiser om Lex Maria-anmälningar, har de äldre visserligen blivit drabbade av personalens misstag, men orsakerna förklaras snarare vara bristande organisation än felande individer.

Personalens roll i omsorgen

Samtidigt som förhållandet mellan personal och äldre framstår som okomplicerat och konfliktfritt, finns det artiklar som pekar på personalens ansvar för problematiska situationer i äldreomsorgen. Då är det personalgruppens genomsnittliga låga kompetens som står i fokus. Vi hittar däremot inga exempel av den typ Jönsson (2006) berättar om, där personalens moral utgör problemet. Problemet med bristande kompetens tycks vara dels att kvaliteten i omsorgen blir lidande, dels att det kan vara ett problem vid rekrytering där omsorg inte får bli ett genomgångsyrke. Det beskrivs finnas behov av professionalisering, karriärmöjligheter, yrkesidentitet och ökat inflytande. Vad den bristande utbildningen får för konkreta konsekvenser beskrivs däremot inte, utan det framstår som ett självklart problem som inte behöver förklaras. Det är främst i debattartiklar som personalens bristande kompetens tas upp som ett problem. Personalen framstår där som en anonym grupp, som inte själv verkar som varken ut-sägandets eller utsagans aktör.

Motbilder

I en studie av mediebilder av psykiskt sjuka pekar Rasmussen och Höijer (2005) på att det finns mer sammansatta motbilder till den generella i vilken psykisk sjukdom framställs som huvudorsaken till svåra våldsbrott. I vårt material förekommer huvuddelen av problembeskrivningarna på flera ställen och har beröringspunkter med varandra, men det finns dock ett antal artiklar med liknande motbilder. Liksom hos Rasmussen och Höijer är de få till antalet, och förekommer främst i opinionsmaterial i form av krönikor och ledare. I dessa artiklar problematiseras det till synes självklara och det finns försök att ta ett helhetsgrepp om äldreomsorgens problem. Ett sådant exempel är en krönika som reflekterar över ett förslag om att alla över 75 bör ha rätt till fixarthjälp för att minska risken för fallskador. Krönikören framför att det kanske inte är bra att all omsorg formaliseras utan att grannarna kanske borde rycka in istället. Detta går emot den generella bilden att huvudansvaret för omsorgen alltid ligger hos det offentliga (DN 070508, opinion). I en debattartikel diskuteras att minskad äldreomsorg leder till att kvinnor minskar sin arbetstid för att ta hand om äldre anhöriga, vilket avviker från den generella genom att äldreomsorg här diskuteras som en fråga som rör även andra områden som jämställdhet och arbetsmarknadspolitik (Expressen 070530, opinion).

Diskussion

En del av vårt syfte har varit att diskutera möjligheterna att skapa en helhetsbild av dagens äldreomsorg utifrån tidningsartiklarna. Återkommande teman i artiklarna är omsorgens kostnad, kvalitet, organisation och den ökande andelen äldre i befolkningen. De äldre framställs ofta genom individuella levnadsöden som får representera en problematik som förutsätts vara generell. Beskrivningar av hur äldre är, har det och bör ha det, är vanliga. Framtidens äldre framställs som mer aktiva, krävande och ha andra behov än dagens äldre. Personalen är i fokus i artiklar som handlar om deras arbetsvillkor och roll i omsorgen. I artiklarna om arbetsvillkor kommer enskilda anställda själva till tals, även om de inte framstår som individer lika tydligt som äldre i motsvarande situationer. I de artiklar som behandlar personalens roll i omsorgen är det andra aktörer som formulerar problemen med främst personalens bristande kompetens.

Vi bedömer att det utifrån dessa problembeskrivningar är svårt att bilda sig en helhetsbild av äldreomsorgen och dess problem. Detta hänger samman med det stora antalet innehållsliga teman, men också med att det är ovanligt med artiklar som tar ett helhetsgrepp. Exempelvis anger artiklarna om ekonomiska satsningar hur stora belopp kommuner och landsting får, men beloppen sätts inte i relation till andra satsningar eller offentliga kostnader. Om man inte har mycket goda förkunskaper om samhällets finanser och vad olika insatser kostar är det svårt att avgöra hur mycket förbättringar som är rimliga att förvänta sig. Det är också sällan som äldreomsorgen som system förklaras, till exempel hur kommunernas biståndsbedömning fungerar och utifrån vilka kriterier Socialtjänstlagen ger medborgarna rätt till omsorg.

Något som troligen medverkar till att den samlade bilden inte blir fullständigt kaotisk är att artiklarna tycks utgå från outtalade grundvärderingar om den svenska välfärdsmodellen och arbetslivets villkor. Sådant som kan tyckas självklart utifrån en svensk horisont, men som inte är givet i en internationell kontext, utgör tolkningsramar som ger en mer samlad bild. Det rör sig till exempel om att det framställs som självklart att det är det offentliga som har huvudansvaret för finansiering och organisering av omsorgen, oavsett om det rör sig om offentliga, privata eller frivilliga utförare. Att äldreomsorg är något som ska utföras av en professionell yrkesgrupp som har rätt till goda arbetsvillkor, och inte inom familjen eller av privatanställd "hemhjälp" framstår också som självklart.

Det är inte förvånande att materialet ter sig fragmentariskt, eftersom det till stor del består av rapportering från ett stort och heterogent verksamhetsområde. Samtidigt vill vi peka på bristen på artiklar där man försöker lyfta diskussionen och ge en helhetsbild av äldreomsorgen. Vi har inte gjort någon receptionsstudie och vet inte hur läsarna förstår och använder tidningsartiklarna, men menar att vi ändå kan se två områden där bristen på helhetsbilder kan få olyckliga konsekvenser. Det kan försvåra för äldre och anhöriga att få en uppfattning om vilken hjälp man har möjlighet att få och vart man kan vända sig när ett omsorgsbehov uppstår, och den problemorienterade rapporteringen kan leda till en oro för tillgång och kvalitet som inte är lika befogad om man utgår från andra källor. Den fragmentariska och problemorienterade rapporteringen kan också få konsekvenser för demokratin. Det händer till exempel att "krisen i äldreomsorgen" används som argument av högerpopulistiska rörelser för att stoppa invandring.

När vi diskuterar helhetsbilden är det också intressant att ställa sig frågan vad som inte behandlas i artiklarna. Finns det möjliga problembeskrivningar av äldreomsorgen som saknas i massmedierna? Här är det särskilt fyra saker som vi vill uppmärksamma. För det första finner vi trots dominansen av problemorienterat innehåll inga exempel på nyhetsartiklar om vanvård, likt de som Jönsson (2006) tidigare studerat. De artiklar som har missnöjda äldre i fokus handlar istället om brist på äldreboenden, att de äldre inte får de insatser de själva anser att de behöver samt brist på socialt innehåll i äldreomsorgen. Vi kan alltså inte finna att äldreomsorgen primärt diskuterats som en medicinsk fråga, vilket omsorgsforskare ofta varit kritiska till i andra sammanhang. För det andra är det mycket ovanligt att uppgifter och perspektiv från forskning nämns i artiklarna. Endast två opinionsartiklar är skrivna av forskare, och i nyhetsartiklarna används forskning främst för att stödja de problembilder som äldre, personal eller politiker lyfter fram. För det tredje är det anmärkningsvärt att det var så få artiklar som handlade om handikappomsorg. Det görs inte heller någon koppling mellan äldreomsorg och den som verksamhetsform mycket likartade handikappomsorgen. I såväl dagens forskning (Jönsson & Taghizadeh, 2006; Szebehely & Trydegård, 2007; Markström, 2007; Ahnlund, 2008) som i olika typer av offentligt material (t.ex. Socialstyrelsen, 2004) diskuterar man alltmer äldre- och handikappomsorg tillsammans. Sådana perspektiv tycks ännu inte ha förts vidare i dagspressen.

Vår fjärde reflektion över sådant som inte förekommer i materialet handlar om in-

tressekonflikter som sällan diskuteras eller ens omnämns. Detta är särskilt intressant utifrån medielogikens förkärlek för konflikter. En sådan möjlig konflikt gäller prioriteringar mellan olika verksamheters och gruppers resursbehov och intressen. Till exempel sätts äldreomsorgens resursbrist aldrig i relation till andra angelägna uppgifter för det offentliga. Likaså ställs aldrig personalens arbetsvillkor i relation till de äldres önskemål om insatser, till exempel vad gäller personalens arbetstider och brukarnas behov av omsorg fördelade under dygnet. Intressemotsättningar mellan brukare och personal inom omsorgsverksamheter har tidigare diskuterats i samband med LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, till exempel mellan de personliga assistenternas kompetens och assistentmottagarnas möjligheter till inflytande över hjälpen (Hugemark, 2006) och de funktionshindrades rätt att själva välja assistent och assistenternas rätt att inte bli diskriminerade (Calleman, 2008). Man kan tänka sig att det finns liknande grundläggande intressemotsättningar inom äldreomsorgen, men också mer konkreta motsättningar i det vardagliga omsorgsarbetet.

Wreder (2005) visar hur problem i äldreomsorgen ofta diskuteras utifrån vad som är omsorgens fiender: stress, dålig ekonomi, dålig organisation etc. Om man bara kunde undanröja dessa hinder, skulle en god och konfliktfri omsorg uppstå. En liknande tendens finner vi i vårt material. Eftersom problembeskrivningarna är centrerade kring en aktörsgrupp i taget och antingen fokuserar på de äldre eller på personalen framstår båda grupperna som offer för en icke-fungerande äldreomsorg som med rätt åtgärder kan bli till en god omsorg för alla. Äldreomsorgen framstår som en konsensusfråga: alla är överens om att det är viktigt och god omsorg framstår som något som skulle kunna förverkligas i största harmoni med andra mål och intressen. Om det är så att omsorg är något som är komplext och faktiskt innehåller inneboende konflikter är förstås detta problematiskt för det offentliga samtalet om äldreomsorg.

Referenslista

- Altheide, David & Robert Snow (1979) *Media Logic*. London: Sage.
- Ahnlund, Petra (2008) *Omsorg som arbete. Om utbildning, arbetsmiljö och relationer i äldre- och handikappomsorgen*. Diss. Umeå: Institutionen för socialt arbete nr. 57.
- Andersson, Lars (2002) Ålderism. I Lars Andersson (red.) *Socialgerontologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Andersson Odén, Tomas (2005) *2004 års Publicistiska bokslut*. Arbetsrapport 37. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Bakshi, Ann-Sofie (2000) *Tilltro och misstanke: genteknik och fosterdiagnostik i det offentliga samtalet*. Diss. Linköping studies in arts and science: 207.
- Brodin, Helene (2005) *Does Anybody Care. Public and Private Responsibilities in Swedish Eldercare 1940–2000*. Diss. Umeå studies in Economic History: 31.
- Bytheway, Bill (1995) *Ageism*. Buckingham: Open University Press.
- Calleman, Catharina (2008) En motsättning mellan två principer om likabehandling? Om rätten att välja personlig assistent. *Socialvetenskaplig tidskrift* vol. 15, nr 3–4, s. 295–314.
- Christie, N. (1986) The ideal victim. In E. Fattah (Ed.) *From crime policy to victim policy: Reorienting the justice system* (pp. 17–30). Basingstoke: Macmillan.
- Elmelund-Praestekaer Christian & Charlotte Wien (2006) Ældrebilledet i medierne. En undersøgelse af dagbladenes brug af stereotyper om de ældre gennem 50 år. *Nordicom* vol 28, nr 1.
- Fairclough, Norman (1992) *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- Featherstone, Mike & Mike Hepworth (1991) The mask of ageing and the post-modern life course. I Mike Featherstone, Mike Hepworth, Bryan S. Turner (red.) *The Body: social process and cultural theory*. London: Sage.
- Galtung Johan & Ruge Mari Holmboe (1965) The structure of foreign news. *Journal of Peace Research* vol 2, nr 1, s 64–90.
- Gherseti, Marina, (2007) *Bilden av funktionshinder. En studie av nyheter i Sveriges Television*. Göteborgs universitet: Institutionen för journalistik och masskommunikation, arbetsrapport nr. 43.
- Gustafsson, Lars (1989) *Problemformuleringsprivilegiet: samhällsfilosofiska studier*. Stockholm: Norstedt.
- Hernes, Gudmund (1978) ”Det mediavridde samfunn” I Gudmund Hernes (red.) *Forhandlingsøkonomi og blandningsadministrasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hugemark, Agneta (2006) Åter i stöpsleven: Personlig assistans mellan marknad och reglering. *Socialvetenskaplig tidskrift* vol. 13 nr 4, s. 313–330.
- Hvitfelt, Håkan (1985) *På första sidan. En studie i nyhetsvärdering*. Stockholm: Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar.
- Israel, Lena (1991) *Filmdramaturgi och vardagstänkande: en kunskaps sociologisk studie*. Diss. Göteborg: Daidalos.

- Jönson, Håkan (2006) *Vårdskandaler i perspektiv. Debatter om vanvård, övergrepp och andra missförhållanden inom äldreomsorgen*. Lund: ÉGALITÉ.
- Jönson, Håkan & Annika Taghizadeh (2006) Ideologibaserade livslopps konstruktioner inom handikapp- och äldrepolitik. *Socionomens forsknings supplement* nr 19, s.18–31.
- Kellner, Douglas (2004) The media and social problems. In George Ritzer (Red.) *Handbook of social problems*. Thousand Oaks: Sage.
- Klin, Anat, & Dafna Lemish (2008) Mental disorders stigma in the media: Review of studies on production, content, and influences. *Journal of Health Communication* vol 13 nr. 5, s. 434–449.
- Laslett, Peter (1996) *A fresh map of life: emergence of the Third Age*. Cambridge: Basingstoke Mcmillan.
- Ljuslinder, Karin (2002) *På nära håll är ingen normal – handikappdiskurser i Sveriges Television 1956–2000*. (Akad. avh.) Umeå universitet: Institutionen för kultur och medier.
- Magnusson, Ann-Sofie (2010) *Bilden av psykiatriområdet. Nyhetsrapporteringen i Rapport 1980–2006*. (Akad. avh.) Göteborgs universitet: institutionen för journalistik och masskommunikation(JMG).
- Markström, Carina (2007) Omsorg på remiss. I *Social omsorg i socialt arbete*. Stina Johansson. (red.) Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Nilsson, Magnus (2008) *Våra äldre. Om konstruktioner av äldre i offentligheten*. Linköping: Linköping Studies in Arts and Science No. 450.
- Nord, L (2001) Politik är att kunna. I H Hvitfelt & L Karvonen: *Demokratis konflikter*. Sundsvall: Demokratiinstitutet s. 44–55
- Peterson, Olof & Ingrid Carlberg (1990) *Makten över tanken: en bok om det svenska massmediesamhället*. Stockholm: Carlsson
- Propp, Vladimir Jacolevic (1968) *Morphology of the folktale*. Austin: University of Texas Press.
- Rasmussen, Joel & Birgitta Höijer (2005) *Mediebilden av psykisk sjukdom och psykiatri i samband med våldsbrott: en studie av DN, Aftonbladet och Rapport*. Stockholm: Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH).
- Rozanova Julia (2006) Newspaper portrayals of health and illness among Canadian seniors: Who ages healthily and at what costs? *International Journal of Aging and Later Life* 1(2): 111–139.
- Strömbäck, Jesper (1998) *Medielogik och medialiserad politik*. Sundsvall: Demokratiinstitutet rapport nr 7
- Socialstyrelsen (2004) *Investerar nu! Handlingsplan för kompetensförsörjning inom vård och omsorg*. Artikelnr. 2004-103-10.
- Strömbäck, Jesper (2003) *Medierna som fjärde statsmakt. En studie av innebörden av begreppet granskande journalistik*. Studier i politisk kommunikation 1. Sundsvall: Demokratiinstitutet.
- Strömbäck, Jesper (2008) *På nyhetsmediernas agendor – en studie av hot och risker i det svenska nyhetsurvalet i morgonpress, kvällspress och tv*. Studier i politisk kommunikation 18. Sundsvall: Demokratiinstitutet.

- Szebehely Marta & Gun-Britt Trydegård (2007) Omsorgstjänster för äldre och funktionshindrade: skilda villkor, skilda trender? *Socialvetenskaplig tidskrift* vol. 14, nr 2–3, s. 196–219.
- Tornstam, Lars (2007) Stereotypes of old people persist. A Swedish "Facts on aging quiz" in a 23-year comparative perspective. *International Journal of Ageing and Later Life*, 2(1), 33–59.
- Winther Jørgensen, Marianne & Louise Phillips (1990) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Wreder, Malin (2005) *I omsorgens namn. Tre diskurser om äldreomsorg*. (Akad. avh.) Karlstad: Karlstad University Studies.

Författarpresentation

Carina Markström är fil. lic. i socialt arbete. Hennes licentiatavhandling handlar om problembeskrivningar av äldreomsorg på olika offentliga arenor. *Karin Ljuslinder*, fil.dr. i medie- och kommunikationsvetenskap, arbetar som lektor vid institutionen för kultur- och medievvetenskaper vid Umeå universitet. Hennes forskning har sedan mitten av 90-talet handlat om medierepresentationer av funktionshindrade personer. *Stefan Sjöström*, fil. dr. i kommunikation, docent i socialt arbete, arbetar som universitetslektor i sociologi vid institutionen för socialt arbete, Umeå universitet. Hans forskning berör kommunikativa aspekter på vård, omsorg och rättsprocesser med särskild inriktning psykiatri.